

Larvik
kommune

Klima- og energiplanen 2026–2029

Handlingsprogram

Innhold

1 Innledning.....	2
1.1 Formål med planen.....	2
1.1.1 Måloppnåelse klima- og energiplan 2020-2024.....	2
1.2 Rammer og mandat.....	4
1.2.1 Internasjonale, nasjonale og regionale mål og forventninger.....	4
1.3 Avgrensninger og forhold til andre planer.....	8
1.3.1 Andre relevante planer.....	9
1.4 Medvirkning.....	10
2 Status, trender og utfordringer.....	11
3 Handlingsprogram.....	11
3.1 Hovedmål og delmål.....	12
3.2 Hvordan skal vi nå målene?.....	13
3.2.1 Oppdrag 2026-2029.....	14
3.3 Iverksetting.....	22
3.3.1 Vurdering av måloppnåelse.....	23
Ordliste.....	24

1 Innledning

Den nye klima- og energiplanen 2026-2029 ble vedtatt i kommunestyret [11.2.26, KST-sak 015/26](#). Planen består av to deler:

- Kapittel 2: [Beslutningsgrunnlag](#)
 - Hensikten med beslutningsgrunnlaget er å gi oppdatert informasjon og kunnskap for det videre planarbeidet. Gjennom dokumentet er det lagt inn lenker til mer kunnskap dersom du ønsker å fordype deg i noen av temaene
- Kapittel 3: [Handlingsprogram 2026-2029](#)
 - Hensikten med handlingsprogrammet er å vise ambisjonsnivået for Larvik kommunes klima- og energiarbeid i planperioden. Her presenteres klimamålene og oppdragene for planperioden.

Planen er bygd opp etter kommunens mal for temaplaner i planmodulen til styringssystemet Framsikt.

1.1 Formål med planen

Planen fastsetter kommunens ambisjon i klima- og energiarbeidet i tillegg til å legge føringer for hvilke virkemidler kommunen vil bruke for å realisere ambisjonene. Det har vært viktig å utarbeide en plan som er realistisk, målrettet, hensiktsmessig og hvor Larvik kommune har virkemidler for å gjennomføre. Klima- og energiarbeidet må ikke sees på som et avgrenset område, men som en del av alle fagområder som kommunen har ansvaret for innenfor samfunnsutvikling, forvaltning og beredskap.

Denne planen er utarbeidet med utgangspunkt i en helhetlig vurdering av den forrige planen, og oppdatert sett i lys av ny kunnskap og nye føringer.

1.1.1 Måloppnåelse klima- og energiplan 2020-2024

Under vurderes måloppnåelse av klima- og energiplanen 2020 - 2024 (KEP) som nå oppdateres.

KEP1: Larvik kommune som samfunn har innen 2030 redusert de direkte utslippene av klimagasser med minst 50 % sett opp mot tidligere sammenlignbare tall.

For å vurdere måloppnåelse på KEP1 brukes det kommunefordelte klimaregnskapet utarbeidet av Miljødirektoratet. Metoden for utregning er i stor grad å fordele nasjonale utslipp til kommunene etter fordelingsnøkler, noe som betyr at det vil være utfordrende å se resultater av konkrete tiltak i dette regnskapet. Likevel er det det beste vi har per dags dato. Regnskapet publiseres også med et etterslep

på ca. et år. I perioden 2009–2023 har det vært en nedgang på ca. 23 % i de direkte utslippene i kommunen. Det vil si at det gjenstår 27 % som må kuttes i perioden 2024–2030 før målet er nådd.

KEP2: Larvik kommune skal være et lavutslippssamfunn i 2050.

Med utgangspunkt i klimaregnskapet for samfunn gjenstår det fremdeles mye før Larvik kommune, etter beste vitenskapelige grunnlag, har redusert utslippet i så stor grad at det motvirker de skadelige virkningene av global oppvarming. Den gode jobben som allerede gjøres må videreføres og forsterkes i hele Larvikssamfunnet. Det kreves omstilling, vanskelige valg og samarbeid.

Lov om klimamål (klimaloven) § 5

(...) Med lavutslippssamfunn menes et samfunn hvor klimagassutslippene, ut fra beste vitenskapelige grunnlag, utslippsutviklingen globalt og nasjonale omstendigheter, er redusert for å motvirke skadelige virkninger av global oppvarming som beskrevet i Parisavtalen 12. desember 2015 artikkel 2 nr. 1 bokstav a.

KEP3: Larvik kommune som bedrift skal være klimanøytral innen 2025, uten kjøp av klimakvoter

For at Larvik kommune som bedrift skal bli klimanøytral innen 2025 kreves det at det ikke slippes ut mer klimagass i atmosfæren enn det fanges eller fjernes. Vi har ingen virkemidler for å fange/fjerne klimagasser i Larvik kommune utover det naturlige kretsløpet. I perioden 2018–2024 har Larvik kommune som bedrift redusert sine utslipp med 32,8 % (scope 1 og 3). Det er et resultat av et langsiktig og målrettet arbeid som har pågått lenge før 2018. Målet er ikke oppnådd.

Kommunedirektøren er ikke kjent med at noen andre kommuner har oppnådd klimanøytralitet uten kjøp av klimakvoter. Da det politiske forslaget om dette målet kom opp gjorde kommunedirektøren oppmerksom på at dette er et mål som ikke er mulig å innfri med de tjenestene en kommune skal levere og dagens tilgjengelige teknologi. Kommunerevisjonen påpekte også at dette fremstår som et urealistisk mål i sin [revisjonsrapport for kommunens klima- og energiarbeid i 2024](#).

KEP4: Larvik kommune skal forberedes og tilpasses kommende klimaendringer

I planperioden har det blitt innhentet og tatt i bruk relevant kunnskap for å kunne forberede og tilpasse oss de kommende klimaendringene. Det har også vært gjennomført kurs for ansatte, informasjonsformidling internt og eksternt, kartlegginger av utsatte områder med mer. Hensyn til klimaendringer har også blitt innarbeidet i flere rutiner og prosesser i kommunens systemer, for eksempel ved behandling av arealplaner, ROS-analyser med mer. Arbeid i tråd med dette målet er en kontinuerlig prosess som hele tiden utvikler seg.

Se også [rapporteringer og årsevalueringer](#) fra planperioden.

1.2 Rammer og mandat

Rammene og mandatet for arbeidet er avklart gjennom oppstartsaken for planarbeidet, [KST-sak 009/25](#).

Klima- og energiplanen er en temaplan, og fem fokusområder fra handlingsprogrammet fra 2020 videreføres:

1. **Klimakommunikasjon**
2. **Klimatilpasning og klimarisiko**
3. **Areal og transport**
4. **Energi**
5. **Forbruk og avfall**

Klimabudsjett og klimaregnskap var i forrige planperiode et eget fokusområde, men er nå innarbeidet i de øvrige fem. Begrunnelsen for dette er at det nå er en del av den ordinære prosessen med handlings- og økonomiplan samt rapporteringene.

1.2.1 Internasjonale, nasjonale og regionale mål og forventninger

For å møte klimaendringene og forsøke å begrense dem, er det utarbeidet flere internasjonale og nasjonale føringer som sier hvilke mål som skal nås. Avtalene, forventningene og strategiene er ofte lite konkrete med tanke på hvordan mål skal nås og potensielle konsekvenser og kostnader dette vil kreve. Dette gir kommunene relativt stor frihet rundt hvilke tiltak som iverksettes for å bidra til måloppnåelse. Likevel kan ikke klima- og energiutfordringene verden nå står ovenfor løses av kommunene alene, de krever et tett og godt samarbeid med flere parter og på alle nivåer.

Under gjør vi kort rede for hvilke internasjonale, nasjonale og regionale mål og forventninger som vurderes som spesielt relevant.

Internasjonalt

Parisavtalen

I 2015 ble den internasjonale Parisavtalen vedtatt. Alle medlemslandene i FN, med unntak av Iran, Jemen og Libya, har forpliktet seg til å følge avtalen. Per 14. mars 2025 har 194 land, i tillegg til EU, sluttet seg til Parisavtalen.

Avtalen kan oppsummeres slik:

- Alle land har forpliktelser, ikke bare de rike landene. Men de rike landene *må* betale, mens de fattigere landene *kan* betale.
- Alle land skal ha en plan for hvordan de skal holde sin del av avtalen, inkludert mål som sier hvor mye landet skal kutte.
- Alle land skal melde inn nye eller oppdaterte utslippsmål hvert femte år.
- Fra 2023 skal alle land rapportere på status hvert femte år.
- Alle land skal tilpasse seg klimaendringene.

Felles mål i Parisavtalen:

Temperaturen på kloden ikke må stige mer enn 2 grader før århundret er over, sammenlignet med før-industrielt nivå. Alle land skal gjøre det de kan for at den ikke stiger mer enn 1,5 grad.

Norge har signert Parisavtalen, og har forpliktet seg til å følge den opp. Selv om Norge ikke er en del av EU ønsker vi å samarbeide for å jobbe målrettet med klima- og energiutfordringene verden står overfor.

[Du kan lese mer om Parisavtalen her.](#)

Bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for blant annet å stoppe klimaendringene innen 2030. De består av 17 mål og 169 delmål. Målene skal fungere som en felles global retning for land, næringsliv og sivilsamfunn.

Målene ble laget på en demokratisk måte gjennom innspill fra land over hele verden og nesten ti millioner mennesker fikk sagt sin mening gjennom en spørreundersøkelse. Du kan [lese mer om bærekraftsmålene her.](#)

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Figur 1: Logo FNs bærekraftsmål (FN)

Nasjonalt

Norge meldte i februar 2020 inn et forsterket klimamål til Parisavtalen. Klimamålet for 2030 var da å redusere utslippene med minst 50 og opp mot 55 prosent sammenlignet med 1990-nivå.

I 2022 forsterket Norge klimamålet, denne gangen til å [redusere utslippene med minst 55 % innen 2030](#). Larvik kommune leverte i 2023 et [høringsinnspill på om det forsterkede målet burde lovfestes](#) gjennom klimaloven. Lovendringen trådte i kraft juni 2025. Beslutningsgrunnlaget, som ble lagt frem som melding før dette, er derfor oppdatert i tråd med denne endringen.

I november 2024 vedtok [hovedutvalget for miljø, kultur og næring å sende inn følgende høringsinnspill](#) fra Larvik kommune på hva Norge burde melde inn som forslag til nye klimamål for 2035:

Mål lovfestet i klimalovens § 3:

Målet skal være at klimagassutslippene i 2030 reduseres med minst 55 prosent fra utslippsnivået i referanseåret 1990.

På bakgrunn av vurderingene i denne saken gir Larvik kommune følgende innspill til forslaget lagt ut på høring:

- *Norge bør følge Miljødirektoratets anbefalinger om å melde inn følgende mål og delmål:*
 - *Innen 2035 skal Norge ha bidratt til den globale utslippsreduksjonen med minst 80 % tilsvarende Norges eget utslipp i 1990. Dette blant annet gjennom kvotekjøp.*
 - *Delmål: Innen 2035 skal Norge ha redusert sine nasjonale utslipp med 60 % sammenlignet med 1990.*
- *Det vil være avgjørende at både det offentlige og det private drar i samme retning, noe som blant annet fordrer en helhetlig og kontinuerlig klimapolitikk samt prioriterte midler i statsbudsjettet.*
- *Ambisjoner om innenlandske utslippsreduksjoner og omstilling bør rammes inn på en måte som gjør at de i samfunnet med størst virkemidler og handlingsrom også tar en større rolle.*
- *Klimamålets utforming bør beskrives i lovteksten for å klargjøre innhold og forutsetninger.*

I juni 2025 ble klimalovens § 4 endret til følgende:

Målet skal være at klimagassutslippene i 2035 reduseres med minst 70–75 prosent fra utslippsåret i referanseåret 1990.

Norges miljømål

[Norge har til sammen 24 klima- og miljømål](#). Av disse er følgende spesielt relevante for denne planen:

- **Miljømål 5.2:** Norge har under Parisavtalen tatt på seg en forpliktelse til å redusere utslippene av klimagasser med minst 55 % i 2030 sammenliknet med nivået i 1990
- **Miljømål 5.3:** Norge skal være klimanøytralt i 2030
- **Miljømål 5.4:** Norge har lovfestet et mål om å bli et lavutslippssamfunn i 2050

Statlige forventninger til kommunene:

Hvert år mottar kommunene [statlig forventningsbrev fra Statsforvalteren](#). De siste årene har klima og energi fått en større plass i forventningsbrevene. Underer en kort oppsummering av det som er spesielt relevant for denne planen fra forventningsbrevet for 2026:

- Kommunene må omstille seg til et klima i endring
- De nye statlige planretningslinjene for klima og energi (SPR klima og energi) skal legges til grunn for kommunen sin planlegging og enkeltvedtak etter plan- og bygningsloven, og for kommunal aktivitet
- Arealplanlegging skal ta hensyn til et klima i endring og sikre forsvarlig håndtering av naturfarer som overvann og flom
- Omdisponering og nedbygging av karbonrike areal (myr, våtmark, skog) skal unngås for å opprettholde karbonlagring, jf. SPR klima og energi kapittel 4.3.

Andre relevante føringer:

- [Plan- og bygningsloven](#)
- [Lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret](#)
- [Statlige planretningslinjer for klima og energi](#)
- [Statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet](#)

Regionalt

Fylkestinget i Vestfold har vedtatt oppstart av fem regionale planer:

- Regional plan for bærekraftig arealpolitikk
- Regional plan for areal- og kraftkrevende virksomhet
- Regional plan for mobilitet
- Regional klima- og energiplan
- Regional plan for opplæring

De fem planene er en del av [Vestfoldplanen, en regional planstrategi for 2024-2028](#), som ble vedtatt i desember 2024. Planene vil gi føringer for Larvik kommune sitt arbeid innenfor de ulike temaene, også for klima- og energiarbeidet. I juni 2025 leverte Larvik kommune sin høringsuttalelse samlet for de fire første planene på listen over, jf. HMKN-sak 028/25. Du kan [lese hele uttalelsen her](#).

Gjeldende [klima- og energiplan for Vestfold fylkeskommune](#) er fra 2016 og vurderes derfor for å være lite relevant her, jf. planene over.

1.3 Avgrensninger og forhold til andre planer

[Kommuneplanens samfunnsdel](#) er det øverste strategiske styringsverktøyet i kommunen. I gjeldende samfunnsdel, som ble [vedtatt i desember 2024](#), presenteres det fire innsatsområder som bygger på FNs bærekraftsmål og seks tilhørende hovedmål. Innsatsområdene i samfunnsdelen er viktige føringer for hva vi prioriterer i årene framover, dette spisses videre av planens hovedmål.

Klima- og energiplanen bygger opp under innsatsområdet **“Møte framtida i kommunen – den motstandsdyktige kommunen”** og bærekraftsmål 13. Av planens hovedmål er det to som er relevante her:

- **Vi tar hensyn til miljøet og reduserer klimaavtrykket**
- **Vi ruster oss for framtiden gjennom langsiktig planlegging og beredskap**

[Kommuneplanens arealdel](#) er en overordnet plan som gjelder for hele kommunen, bortsett fra for Larvik by og Stavern by som har egne overordnede planer. Arealdelen og kommunedelplanene for Larvik by og Stavern by ble vedtatt 2. juli 2025, jf. [KST-sakene 151/25, 152/25 og 153/25](#). Den nye arealdelen har flere bestemmelser som tar hensyn til klima enn tidligere.

Visste du at:
Kommunens arealstrategi er en del av den vedtatte samfunnsdelen.

1.3.1 Andre relevante planer

Denne temaplanen skal supplere andre temaplaner og kommunedelplaner. Det vil derfor være temaer som kan være relevante, men som ikke løftes her da det ivaretas i andre planer. Under er en oversikt over andre [temaplaner](#) og [kommunedelplaner](#) som må sees i sammenheng med denne planen:

- Kommunalteknisk plan
- Næringsplanen
- Eiendomsstrategi
- Eierskapsmelding
- Samarbeidsavtale om areal- og transportplanlegging i Larvik - Bypakke Larvik (med tilhørende planer)
- Kommunedelplan for naturmangfold
- Kommunedelplan for Larvik by
- Kommunedelplan for Stavern by
- Sykkelftrafikk i Larvik og Stavern (erstattes med mobilitetsplan i løpet av 2025)
- Helhetlig ROS

Figur 2: Oversiktsbilde over Indre havn (Foto: Larvik kommune)

1.4 Medvirkning

I oppstartssaken ble det vedtatt følgende prosess for utarbeidelse av denne planen:

Aktivitet i prosess	Antatt tidsperiode for gjennomføring	Status per oktober 2025
Oppstartssak vedtatt (HU og KST*)	januar 2025	Enstemmig vedtatt
Administrasjonen oppdaterer beslutningsgrunnlaget	januar-mars 2025	Gjennomført
Beslutningsgrunnlag legges frem politisk som melding til hovedutvalg og kommunestyret (HU og KST)	mars-april 2025	Gjennomført HU 30. april og KST 14. mai 2025
Medvirkningsprosess - politisk + råd	mars-april 2025	Klimaverksted avholdt 26. mai 25
Medvirkningsprosesser - eksternt	april-juni 2025	Klimaverksted avholdt 26. mai 25 og mulighet for innspill via kommunens hjemmesider
Administrasjonen bearbeider innspill	mai-august 2025	Gjennomført
Medvirkningsprosesser - internt (inkludert intern høring)	mai-september 2025	Gjennomført via: • Ledermøter og virksomhetsmøter • Innafor (intranett) • Intern høring 01.-29 september 25
Ekstern høring	oktober 2025	Høringsperiode: november-desember 2025
Politisk vedtak av handlingsprogram (HU og KST)	november 2025-januar/februar 2026	Vedtatt 11. februar 2026

Det er opprettet en [prosjektside på kommunens hjemmesider](#) for planarbeidet.

* HU = Hovedutvalg, KST = Kommunestyret

2 Status, trender og utfordringer

Kapittel 2 er planens beslutningsgrunnlag og er [tilgjengelig i webversjonen av denne planen](#).

3 Handlingsprogram

Planens handlingsprogram viser ambisjonsnivået og virkemidlene for kommunens klima- og energiarbeid i perioden 2026–2029. Ambisjonsnivået er lagt basert på kunnskap presentert i beslutningsgrunnlaget (kapittel 2) i tillegg til innspill fra både interne og eksterne medvirkningsprosesser (jf. kapittel 1.4).

Klima- og energiplanen bygger opp under kommuneplanens samfunnsdel. Spesielt relevant er innsatsområdet: *Møte fremtiden i Larvik – den motstandsdyktige kommunen og bærekraftsmål 13: Stoppe klimaendringene*.

Hovedmålene som presenteres i denne planen er hentet fra kommuneplanens samfunnsdel, mens delmålene hører til denne temaplanen, og skal vise hvordan klima- og energiplanen skal bidra til å nå hovedmålene.

Figur 3: Illustrasjon (iStock)

3.1 Hovedmål og delmål

Denne planen skal bygge opp under følgende hovedmål hentet fra kommuneplanens samfunnsdel (KPS):

- **Vi tar hensyn til miljøet og reduserer klimaavtrykket (KPS4)**
- **Vi ruster oss for framtiden gjennom langsiktig planlegging og beredskap (KPS6)**

I tabellen under presenteres planens klimamål og tilhørende beskrivelse. I styringsdokumentene våre kalles mål fra andre planer enn samfunnsdelen for *delmål*, klimamålene under vil derfor være delmål i målstrukturen for Larvik kommune.

Klimamål	Beskrivelse
Larvik kommune skal bidra til at Norge blir et lavutslippssamfunn innen 2050 (KEP1 – bygger opp under KPS4)	Målet inkluderer både utslippsreduksjon fra samfunnet og fra kommunen som bedrift. Som organisasjon har kommunen blant annet virkemidler nevnt i klima- og energiplanen og skal bruke disse for å nå målet. Målet kan nås ved å redusere utslippene og ved å øke CO ₂ opptakene. Med <i>lavutslippssamfunn</i> menes et samfunn hvor klimagassutslippene, ut fra beste vitenskapelige grunnlag, utslippsutviklingen globalt og nasjonale omstendigheter, er redusert for å motvirke skadelige virkninger av global oppvarming som beskrevet i Parisavtalen 12. desember 2015. Dette i tråd med Klimalovens § 5 .
Larvik kommune skal redusere sin klimarisiko ved å forberedes på og å tilpasses de kommende klimaendringene (KEP2 – bygger opp under KPS6)	Målet inkluderer hele Larvik kommune. Som organisasjon har kommunen blant annet virkemidler nevnt i klima- og energiplanen, kommunalteknisk plan og helhetlig risiko og sårbarhetsanalyse (ROS), og skal bruke disse for å nå målet. Klimatilpasning handler om å gjøre valg som reduserer de negative konsekvensene av klimaendringene og som utnytter de positive konsekvensene. Klimarisiko forsterker kommunes eksisterende risikobilde og kan for eksempel påvirke befolkningsutvikling, sysselsetting og næringsutvikling, skatteinntekter og verdi av eiendom eller infrastruktur.

3.2 Hvordan skal vi nå målene?

Kommunen har ulike virkemidler for å nå målene presentert i denne planen, flere av disse vil avhenge av både personalressurser og økonomiske ressurser. I tabellen under presenteres planens *oppdrag* som skal synliggjøre hvordan Larvik kommune som organisasjon skal jobbe for å nå de vedtatte målene.

Oppdragene presenteres på et overordnet nivå og flere av dem kan løses av flere tjenesteområder på ulike måter. I tilknytning til hvert oppdrag presenteres det eksempler på hvordan oppdragene kan gjennomføres, merk at listen med eksempler ikke er uttømmende.

- **Oppdrag:** Gjennom denne planen vedtas det oppdrag som skal gjennomføres av Larvik kommune i løpet av planperioden. Oppdragene er overordnede og kan løses på flere måter i organisasjonen, gjennom både klimatiltak, klimarisikotiltak og andre tiltak i handlings- og økonomiplan og virksomhetsplaner.
- **Klimatiltak:** Tiltak som vedtas gjennomført i kommunens årlige klimabudsjett i handlings- og økonomiplanen. Dette er tiltak som bidrar til måloppnåelse av KEP1.
- **Klimarisikotiltak:** Tiltak i handlings- og økonomiplan som bidrar til måloppnåelse av KEP2. Disse kan være både tiltak i virksomhetsplaner, investeringer og så videre.
- **Tiltak:** samlebetegnelse på alle tiltak i handlings- og økonomiplan og virksomhetsplaner uavhengig av om de bygger opp under KEP1 og KEP2.

Figur 4: Illustrasjonfoto (iStock)

3.2.1 Oppdrag 2026-2029

Gjennom klima- og energiplanen vedtas det at oppdragene i tabellen under skal gjennomføres i planperioden. Beskrivelsen i tabellen er kun ment som eksempler på hvordan de ulike oppdragene kan løses, beskrivelsen er ikke uttømmende.

Hvert oppdrag bygger opp under enten KEP1, KEP2 eller begge delmålene, dette fremkommer i kolonne tre i tabellen. Videre bygger oppdragene opp under ett eller flere av fokusområdene i beslutningsgrunnlaget (kapittel 2), dette synliggjøres også i kolonne tre:

- Fokusområde 1 = *klimakommunikasjon* (F1)
- Fokusområde 2 = *klimatilpasning og klimarisiko* (F2)
- Fokusområde 3 = *areal og transport* (F3)
- Fokusområde 4 = *energi* (F4)
- Fokusområde 5 = *forbruk og avfall* (F5)

Oppdrag	Beskrivelse	Mål Fokuso mråde
1. Vi skal bruke vårt handlingsrom til å fremme et klimasmart landbruk i Larvik	Eksempler på klimatiltak: • arrangere fagkvelder, informere og veilede om tilskuddsordninger som landbruket kan benytte seg av for å etablere klimavennlig drift • delta aktivt i utarbeidelse av lokale tilskuddsordninger i regi av Statsforvalteren • være aktiv pådriver overfor skogbruksnæringen for å fremheve skogens rolle i klimasammenheng. Eksempler på klimarisikotiltak: • arrangere fagkvelder, informere og veilede om tilskuddsordninger som landbruket kan bruke for å tilpasse seg klimaendringer • integrere klimatilpasning og klimarisiko i sin behandling av søknader • ta initiativ overfor landbrukssektoren og regionale myndigheter for å ◦ øke andel jordbruksarealer som er tilknyttet jordvanning ◦ beredskap knyttet til fare for skogbrann ◦ løse utfordringer med skadegjørere i landbruket ◦ prioritere arbeid med endret treslags sammensetting	KEP1 og KEP2 F1 og F2
2. Vi skal drive klimasmart forvaltning og prosjektstyring på våre bygg og anlegg	Eksempler på klimatiltak: • etablere faste rutiner for å kontinuerlig overvåke energiforbruket, identifisere feil og avdekke ytterligere sparepotensiale • implementere systemer for sanntidsmåling og analyse av energi- og vannforbruk i de største kommunale byggene (for eksempelskoler, sykehjem, idrett-/svømmehaller) og kommunaltekniske anlegg	KEP1 og KEP2 F2, F3, F4 og F5

	• implementere systemer for sanntidsmåling av avfallsmengde i beholdere på kommunale bygg for å redusere hentefrekvens • øke kildesorteringsgraden • utfase bruk av F-gasser i kommunale bygg • enøk-analyser og tiltak i bygg og kommunaltekniske anlegg • velge energieffektive alternativer ved utskifting og nyetablering av teknisk utstyr • bruke klimabudsjett som en del av beslutningsgrunnlaget på anlegg og klimaregnskap etter endt anlegg for dokumentasjon og erfaring • stille tydelige og ambisiøse klimakrav i våre bygg- og anleggsprosjekter, og ha gode rutiner for å følge opp kravene • mobilitetsplanlegging Eksempler på klimarisikotiltak: • redusere lekkasjer/ fremmedvann fra/til vann- og avløpsnett • velge materialer som er motstandsdyktige mot kommende klimaendringer som for eksempel fukt og endrede temperaturforhold. • optimalisere grøntarealene gjennom for eksempel vegetasjonsforvaltning, økt karbonbinding, fordrøyning i kommunens parker, friområder, idrettsanlegg	
3. Vi skal fortsette med kartlegginger, kunnskapsinnhenting og å oppdatere data/kartlag som er relevant for kommunens klimaarbeid	For å kunne ta gode beslutninger basert på pålitelig kunnskap er det avgjørende å ha et godt grunnlag. Eksempler på relevant data: • stikkrenner • bekkelukkinger • overvannshåndtering • kartlag som for eksempel AR5 • utslippsdata	KEP1 og KEP2 F2 og F3

4. Vi skal gjennomføre klimasmarte anskaffelser	Larvik kommune er en stor innkjøper av varer og tjenester. Ved å bruke vår innkjøpsmakt vil anskaffelsene kunne bidra til reduksjon i utslipp og klimarisiko.	KEP1 og KEP2 F1 og F5
5. Vi skal ha fokus på klimasmart læring og oppvekst	Eksempler på klimatiltak: • mobilitetsplanlegging: Barnehage- og skolebarn skal få praktisk erfaring med miljøvennlig og trygg transport i hverdagen. • elevprosjekter med utgangspunkt i denne planens fokusområder • elevbedrifter som tilbyr tjenester inn i appen <i>Gjenbrukskommune</i> • arrangere byttekvelder i skole og barnehage • klima- og energi inn i undervisningsopplegget på kulturskolen Eksempler på klimarisikotiltak: • elevprosjekter med utgangspunkt i denne planens fokusområder	KEP1 og KEP2 F1 - F5
6. Vi skal ha grønn finansportefølje	Kommunens finansportefølje er sårbar for klimarisiko og må ta hensyn til utslippsreduksjon. Ved å integrere ESG-prinsipper (Environmental, Social and Governance) i investeringsbeslutninger kan vi redusere den finansielle risikoen, sikre en mer bærekraftig og langsiktig avkastning samtidig som vi styrker omdømmet og viser samfunnsansvar. Dette arbeidet videreføres i tråd med finansstrategien.	KEP1 og KEP2 F5
7. Vi skal ha klimasmart arealforvaltning, blant annet ved å bruke plan- og bygningsloven som verktøy	Eksempler på klimatiltak: • planvask • klimabudsjett/-regnskap i arealplaner	KEP1 og KEP2

	• Grønne næringsparker/områder: Tilrettelegge for etablering av næringsparker med fokus på sirkulær økonomi, deling av ressurser (varme, vann, avfall) og fornybar energiproduksjon • Bypakke Larvik • byutviklingsprogram • framtidas kommune • mobilitetsplanlegging Eksempler på klimarisikotiltak: • planvask • "blågrønn" faktor i arealplaner: Innføre krav om en viss andel grønne og blå elementer (regnbett, fordrøyningsdammer, permeable flater) på private og kommunale eiendommer i nye utbyggingsområder. • Bypakke Larvik • byutviklingsprogram • Framtidas kommune • eiendomsforvaltning i Larvik kommune	F1, F2 og F3
8. Vi skal innføre risiko- og sårbarhetsanalyse for klimaendringene og klimarisikoen for tjenestene som en del av den årlige internkontrollen	Det er viktig å belyse klimarisiko på lik linje med andre risikoer. Dette krever at kommunen kartlegger, forstår og iverksetter tiltak for å håndtere den. Klimarisiko integreres i andre årlige risiko- og sårbarhetsanalyser. Det vil være naturlig å ta utgangspunkt i helhetlig ROS. Aktuelle temaer er: fysisk risiko, overgangsrisiko, ansvarsrisiko, gjennomføringsrisiko og grenseoverskridende risiko	KEP2 F2
9. Vi skal jobbe målrettet med klimakommunikasjon i Larvik	Eksempler på klimatiltak: • informasjon/kampanjer om hva Larviksamfunnet kan gjøre for å bidra til utslippsreduksjon	KEP1 og KEP2

	• klimabudskap i alle kanaler: Integrere klimabudskap i all kommunal informasjon og tjenester. Gjøre det enklere å velge klimavennlig Eksempler på klimarisikotiltak: • øke innbyggernes, næringslivets og andres forståelse for klimaendringene, klimarisiko og viktigheten av tilpasningstiltak • klimarisiko og klimatilpasning inn i politikeropplæringen Miljømaskoten Miljørn skal brukes der det er relevant.	F1 og F2
10. Vi skal kontinuerlig videreutvikle prinsipper og saksbehandlingen av fornybare energikilder	Eksempler på tiltak: • ved behov for klargjøring mellom politikk og administrasjonen, samt ved oppdatering i lovverk og kunnskapsgrunnlag, vurderes det revidering av prinsippene for solkraft • følge opp politiske signaler/vedtak for utvikling av fornybare energikilder i Larvik kommune	KEP1 F4
11. Vi skal legge til rette for klimasmarte valg i arbeidshverdagen til våre ansatte	Eksempler på klimatiltak: • legge til rette for gjenbruk og reparasjon gjennom appen <i>Gjenbrukskommune</i> • elsykler tilgjengelig til bruk på tjenestereiser • alle ansatte vurderer miljøvennlige alternativer på tjenestereiser • effektivisere postruter • digitale møter – både på møterom og kontor • hjemmekontor	KEP1 F1, F3 og F5
12. Vi skal legge til rette for klimasmarte valg i hverdagen	Eksempel på klimatiltak: • legge til rette for at innbyggerne kan leie istedenfor å kjøpe. For eksempel gjennom BUA og biblioteket	KEP1 og KEP2

	• tilrettelegge for gjennomføringen av bærekraftige arrangementer • tilrettelegge og øke kunnskapen for å være klimasmart innenfor idretten, lag, foreninger, nærmiljø og frivilligheten • sykkelkommune/trygg trafikk kommune • Framtidas kommune	F1, F3 og F5
13. Vi skal søke eksterne tilskudd til å gjennomføre oppdrag i denne planen og klimatiltak i klimabudsjettet	Det vil være avgjørende å søke eksterne tilskuddsmidler for å løse ulike oppdrag i denne planen. Klimasats, Enova og andre tilsvarende ordninger er spesielt relevante.	KEP1 og KEP2 F1-F5
14. Vi skal tilby klimasmarte helsetjenester	Eksempler på klimatiltak: • mobilitetsplanlegging • forbruk/avfall – kildesortering Eksempler på klimarisikotiltak: • helseberedskap: Sikre at helsetjenester er forberedt på økt belastning fra klimarelaterte helseutfordringer (for eksempel mer allergi, vannbårne sykdommer), manglende tilgang på utstyr og medisiner, migrasjon også videre	KEP1 og KEP2 F2, F3 og F5
15. Vi skal tilkjenne våre forventninger til driften av kommunens eierskap som et virkemiddel for å nå planens mål og ambisjoner	Larvik kommune skal fortsette å bruke sine egne selskaper som virkemidler for å nå disse nasjonale målene i tråd med eierskapsmeldingen. Det forventes at alle kommunalt eide selskaper etablerer egne klima- og miljømål. Ved investeringer skal hensynet til et lavutslippssamfunn vektlegges. Selskapene må årlig rapportere til kommunen om sitt klima- og miljøarbeid. Om det finnes et klimaregnskap, skal dette vedlegges.	KEP1 og KEP2 F1

16. Vi skal videreutvikle og forbedre klimaregnskapene og klimabudsjettene våre

Eksempler på hvordan:

- videreutvikle alle scope, men spesielt scope 3
- jobbe for å finne flere og bedre kilder
- videreutvikle klimabudsjett til å inkludere tiltak som fører til klimagassutslipp, og ikke bare utslippsreduksjon
- klimabudsjett og klimaregnskap i prosjekter – få dette inn i kommunens klimarapportering på en hensiktsmessig måte

KEP1

F1, F3,
F4 og F5

Figur 5: Stavern (Foto: Larvik kommune)

3.3 Iverksetting

Kommunedirektøren delegerer oppdragene i denne planen ut i organisasjonen gjennom styringssystemet Framsikt.

For å nå målene i planen må oppdragene prioriteres og innarbeides i handlings- og økonomiplanen og virksomhetsplaner for alle tjenestoområder i organisasjonen. Videre er det viktig at det prioriteres i alle politiske beslutninger som tas innenfor alle områder. Dette betyr at det er behov for konkrete tiltak og ressurser som både kutter utslipp, fanger opp klimagasser og reduserer vår klimarisiko.

Det vil være naturlig å løse flere av oppdragene gjennom de årlige klimabudsjettene, og ett *oppdrag* kan løses med flere *klimatiltak* i klimabudsjettet. De årlige klimabudsjettene inkluderer ikke tiltak rettet mot klimatilpasning og reduksjon av klimarisiko. Det vil si at disse oppdragene ikke innarbeides som klimatiltak i klimabudsjettet. De kan derfor fremstå som noe mer detaljerte enn de øvrige oppdragene som er rettet mot målet KEP1. Oppdragene som er rettet mot målet KEP2 vil innarbeides som tiltak i øvrige deler av handlings- og økonomiplanen, og merkes med tagg *klimarisikotiltak* Framsikt.

Klima- og energiplan VS. klimabudsjett

Klima- og energiplanen presenterer de overordnede oppdragene som skal løses over en fireårsperiode. Disse oppdragene er gjerne brede og kan løses på ulike måter. Klimabudsjettet handler om de konkrete klimatiltakene som skal gjennomføres i det kommende året.

Eksempler:

- *Oppdrag i planen:* Vi skal drive klimasmart eiendoms- og anleggsforvaltning
- *Klimatiltak i klimabudsjettet:* Larvik kommune skal fase ut bruk av F-gasser i kommunale bygg, og dermed redusere vårt klimagassutslipp

3.3.1 Vurdering av måloppnåelse

For å vurdere måloppnåelse i Larvik kommune brukes indikatorer som er knyttet til de ulike delmålene og hovedmålene gjennom styringssystemet Framsikt. I forrige klima- og energiplan ble det utarbeidet egne indikatorer for å vurdere måloppnåelse som en del av planen. Erfaringene med denne løsningen var at metoder og datafangst for å vurdere effekten av klimaarbeid utviklet seg i et raskt tempo, og det var ofte behov for å gjøre justeringer på indikatorene. Det er derfor ikke utarbeidet egne indikatorer for denne planperioden, men besluttet at det er tjenesteområdene selv som utarbeider egne indikatorer i de årlige prosessene med handlings- og økonomiplanen. Indikatorene kan dermed revideres med utgangspunkt i hvilke datagrunnlag vi til enhver tid har tilgjengelig. Det er likevel viktig å understreke at for å kunne vurdere måloppnåelse bør det være en viss kontinuitet i indikatorene som brukes, og at de derfor ikke bør revideres for revideringens skyld.

Eksempler på indikatorer kan være:

- Prosentandel kildesortert avfall
- Redusere utslipp fra kjøregodtgjørelse
- Antall reguleringsplaner med klimavurdering
- Transportmiddelfordeling

I tillegg til hovedmål, delmål og indikatorer rapporteres det på *klimatiltak* og *klimarisikotiltak* i de [ordinære rapporteringene](#) for Larvik kommune.

Ordliste

Ord	Forklaring
F-gass	<i>Fluorerte gasser</i> - en gruppe syntetiske klimagasser som brukes i industri, kjøle- og varmepumpesystemer. F-gasser er menneskeskapte, brytes ikke ned i atmosfæren og har derfor et høyt globalt oppvarmingspotensial.
Indikator	Brukes i rapporteringer for å se om man er på vei i riktig retning for å nå overordnede mål. En god indikator kan tallfestes og måles.
Klimabudsjett	Et styringsverktøy for å jobbe målrettet for å nå vedtatte klimamål.
Klimagasser	Gasser i jordens atmosfære som fanger varme og bidrar til drivhuseffekten, og som dermed påvirker klimaet.
Klimaregnskap	En systematisk oversikt over klimagassutslipp, både direkte og indirekte. Klimaregnskap kan lages for både organisasjoner, prosjekter, reguleringsplaner med mer.
Mobilitet	I denne planen brukes begrepet om hvordan man forflytter seg fra et sted til et annet - gange, sykkel, kollektiv også videre.
Scope 1	Direkte utslipp av klimagasser som stammer fra kilder en virksomhet eier eller kontrollerer. For eksempel utslipp fra en bensinbil.
Scope 2	Indirekte utslipp som en virksomhet forårsaker gjennom sitt forbruk av innkjøpt energi. For eksempel elektrisitet.
Scope 3	Indirekte utslipp av klimagasser som følge av en virksomhets handlinger, men som skjer utenfor deres eie eller kontroll. For eksempel avfallshåndtering.